

Utrecht, 23 april 2007

Aan subsidiënten en andere belangstellenden

Geachte dames en heren,

Namens het bestuur van Stichting 't Barre Land bied ik u hierbij het jaarverslag over 2006 aan. Het bestaat uit het bestuursverslag, waarin opgenomen een artistiek-programmatisch verslag en de financieel-bedrijfsmatige verantwoording, en een gedetailleerd en ons inziens alleszins lezenswaardig artistiek en publicitair activiteitenverslag (met bijlagen).

Indien van toepassing treft u separaat aan de (gewaarmerkte) accountantsverklaring en de jaarrekening 2006. Deze laatste is onder verantwoordelijkheid van Stichting 't Barre Land opgesteld door Buro Zaken te Haarlem. De jaarrekening en het bestuurs- en activiteitenverslag zijn als geheel betrokken in de contrôle door Kamphuis & Berghuizen Accountants/Belastingadviseurs te Hilversum.

De kwantitatieve gegevens die verband houden met de specifieke verplichtingen volgens de meerjarenbeschikking van het Ministerie van OCW zijn te vinden in de jaarrekening en worden tevens toegelicht in het bestuursverslag.

In het vertrouwen hierbij een waardevolle en kwalitatief hoogstaande jaarrapportage ter lezing aan te bevelen, namens het bestuur,

Hans Maarten van den Brink
voorzitter

BESTUURSVERSLAG

INLEIDING

profiel van het gezelschap

In 2006 bestond toneelgezelschap 't Barre Land uit de leden: Floortje Bakkeren, Vincent van den Berg, Margijn Bosch, Florian Diepenbrock, Anouk Driessen, Sanneke van Hassel, Michiel Johannes Jansen, Ingejan Ligthart Schenk, Peter Kolpa, Martijn Nieuwerf, Simone Scholts en Czeslaw de Wijs.

Het gezelschap werd in 1990 in Utrecht opgericht en werkt sindsdien als artistiek collectief, waarbij elk gezelschapslid -hetzij van het eerste uur dan wel later aangehaakt- medeverantwoordelijkheid draagt voor zowel het artistieke als het organisatorische en zakelijke beleid. Wel bestaan er tussen de ateliervloer van de Snijzaal en het in De Berenkuil gevestigde bureau praktische taakverdelingen met het oog op professionele uitoefening van de niet-artistieke functies van zakelijke bedrijfsvoering, productie en administratie, publiciteit en educatie.

Enmaal gemaakte voorstellingen houdt 't Barre Land gedurende lange tijd op het repertoire of herneemt deze, zodat ze steeds opnieuw beschikbaar zijn. Omdat de toneelspeelkunst in de ogen van het gezelschap nimmer een 'af' eindproduct mag behelzen, worden voorstellingen vaak opnieuw opgenomen in een uiteraard aan tijd en gewijzigde omstandigheden aangepaste vorm. Bij zowel vroegere als nieuwe voorstellingen gaat het daarbij steeds om een proces van het opnieuw bevragen van elkaar en van het tijdsgewricht. De bewerking van het materiaal en de aanpassing en perfectionering van de voorstelling betreft dus niet slechts de oorspronkelijke repetitieperiode, maar is permanent onderdeel van het voorstellingsproces. Dat is dus nimmer statisch, maar per definitie uiterst dynamisch van aard.

wijzigingen in de samenstelling

Aan het begin van het verslagjaar verliet Ellen Walraven (dramaturge en medewerkster zakelijke aspecten) 't Barre Land om directeur te worden van het debatcentrum De Balie in Amsterdam. Haar zakelijke taken konden worden overgenomen door Florian Diepenbrock (bestuurslid van 't Barre Land en op dat moment vertrekkend zakelijk directeur van theater Frascati in Amsterdam).

Sanneke van Hassel (publiciteit en educatie) vertrok medio 2006 om zich geheel toe te kunnen leggen op haar schrijverschap. Zij werd opgevolgd door Floortje Bakkeren, afkomstig van Theater Instituut Nederland en het internet-tijdschrift Moose.

Als stagiaires waren actief: Jenneke den Bol (studente Theaterwetenschap Universiteit Utrecht) en Wouter Goedheer (student aan de Opleiding Productie Podiumkunsten van de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten).

Met het oog op herneming begin 2007 van *De ideale Ernst* van Oscar Wilde keerde tenslotte Jacob Derwig aan het eind van het verslagjaar tijdelijk terug op het oude nest, en ook Waas Gramser en Kris van Trier (CompMarius) voegden zich met het oog op deze coproductionele reprise weer voor een korte periode bij het gezelschap.

drie subsidiënten

Het gezelschap beschikt sinds de Cultuurnotaperiode 2001-2004 over structurele subsidie van drie overheden. In 2006, het tweede jaar van de budgetperiode 2005-2008, bedroeg het structurele subsidie van het Ministerie van OCW € 454.741.- (incl. accres), van de Gemeente Utrecht € 119.178.- (incl. accres) en van de Provincie Utrecht € 55.100.- (incl. accres).

Met het oog op het inhalen van achterstallige investeringen op het vlak van kantoorautomatisering werd ten behoeve van de aanschaf van computers in de loop van het verslagjaar bovendien van de Gemeente Utrecht nog een eenmalige extra subsidie verkregen van € 11.000.-.

De totale lasten bedroegen in 2006 € 705.698.-

feitelijke samenvatting artistieke activiteiten

Vier geheel nieuwe voorstellingen werden aangemaakt en uitgebracht:

de maand april leidde tot *April is the cruellest month* (een assemblage door het gehele gezelschap), uitgebracht in Theater Kikker. Na de zomer volgde eerst *Wat voor brommertje met verchroomd stuur achter op de binnenplaats?* (Georges Perec) en vervolgens een geheel nieuwe versie van *Torquato Tasso* (J.W.von Goethe); deze laatste voorstelling werd voornamelijk gespeeld in de Snijzaal, het eigen atelier, met extra financiële ondersteuning door het Elise Mathilde Fonds. Deze drie voorstellingen gingen na het verslagjaar op tournee.

In de Toneelschuur in Haarlem vond voorts in het kader van het het gezelschap overstijgende project *Dertien Rijen* in juni, naast afleveringen van *L'histoire du théâtre*, een voorstellingenreeks plaats -met Maatschappij Discordia en gasten- van *Der Narr und seine Frau* (Botho Strauss).

De president (Thomas Bernhard) en *Anatol* (Arthur Schnitzler), beide gemaakt in 2005, gingen in 2006 op tournee door Nederland en Vlaanderen.

Ook werd *nijnski.dagboek.fragmenten* hernomen; het werd gespeeld in combinatie met *Wat voor brommertje*.

In totaal werd 93 keer gespeeld, zowel in Utrecht als in de rest van Nederland, alsmede in Vlaanderen.

ARTISTIEKE EN PROGRAMMATISCHE ONTWIKKELINGEN

Wijzigingen in de samenstelling van het gezelschap door het vertrek van Ellen Walraven en Sanneke van Hassel waren voor 't Barre Land aanleiding om ook in artistiek opzicht een aantal aanpassingen door te voeren. Deze artistieke veranderingen kwamen voort uit vier onderling samenhangende verlangens om:

- naast het aanmaken van nieuw werk ook op reguliere basis bestaand repertoire te blijven spelen;
- het werken aan nieuwe en het spelen van bestaande voorstellingen meer met elkaar te mengen;
- de Snijzaal, het atelier, veel meer een eigen plek te geven in het Utrechtse toneellandschap door er regelmatig voorstellingen te spelen;
- met meer toneelspelers van buiten het gezelschap op de vloer te staan en meer samenwerkingen met andere gezelschappen aan te gaan.

Deze vier wensen zetten de artistieke veelzijdigheid en eigenzinnigheid van het gezelschap kracht bij en geven bovendien de nogal gestandaardiseerde praktijk van toeren in Nederland een nieuwe impuls.

De eerste en tweede wens hebben ertoe geleid dat 't Barre Land een andere methode heeft ontwikkeld voor het verkopen van en het reizen met voorstellingen. Deze worden niet meer verkocht in aaneengesloten blokken van twee maanden, waarin ze langs de theaters in Nederland en België reizen, maar verspreid over het hele seizoen. In overleg met theaterprogrammeurs worden op de onderscheidene speelplekken verschillende voorstellingen aangeboden. Dit kan zowel recent of ouder repertoire van 't Barre Land zijn als nieuw gemaakt werk. Deze methode van aanbieden heeft het grote voordeel dat de keuze voor de voorstellingen kan worden aangepast aan de zalen waar 't Barre Land speelt. Zo zijn een aantal grotere theaters waar 't Barre Land één keer per jaar komt voor de voorverkoop aan hun publiek tamelijk afhankelijk van hun jaarlijkse seizoensbrochure. 't Barre Land kan daarvoor nu in een vroeg stadium een voorstelling uit het repertoire aanbieden, terwijl dat niet betekent dat kort daarvoor of erna geen nieuw werk getoond kan worden in een vlakke vloerentheater met korte termijnprogrammering elders. Zo behoudt het repertoire een wezenlijk aandeel in ons programmatisch aanbod, maar kan ook het nieuwe werk worden getoond in die theaters die vaker per jaar bezocht worden, zoals Frascati (Amsterdam), de Toneelschuur (Haarlem), Theater Kikker (in de standplaats Utrecht), de Rotterdamse Schouwburg en het Grand Theatre (Groningen). Het spelen van repertoire, het aanmaken van nieuw werk en het stapsgewijs aanbieden van dit nieuwe werk kan zich zo vermengen tot een elkaar voedende en afwisselende praktijk.

Een essentieel onderdeel in deze cyclus vormt het derde verlangen, namelijk de wens om de Snijzaal, het atelier van 't Barre Land in Utrecht, te vormen tot de plek waar het nieuwe werk ontwikkeld kan worden en voor het eerst opgevoerd. Ook hier snijdt het mes aan twee kanten: door regelmatig te spelen in de Snijzaal kan deze een plek in Utrecht worden die het publiek gemakkelijk weet te vinden. 't Barre Land kan er bovendien in eigen huis ontvangen, onder haar eigen ruimtelijke en theatrale voorwaarden en gastvrije condities. Ontvangen in de eigen zaal geeft ontegenzeggelijk een geheel andere kwaliteit aan de toneelavonden, zowel voor spelers als toeschouwers. Tegelijkertijd biedt de Snijzaal het gezelschap de mogelijkheid om zonder premièrendruk of langer lopende afspraken met derden, de voorstellingen te ontwikkelen en uit te proberen in een zekere luwte. Daarbij hoeft pas achteraf bedacht te worden wat de verdere gang van de betreffende voorstelling zal zijn. Indirect vormden matige ervaringen, in 2005 opgedaan rond *De familie Schroffenstein*, de aanleiding tot dit idee: deze voorstelling verdiende het om na tien voorstellingen een tijdje te rusten, om dan op een later moment herzien te worden. Maar dit was onmogelijk omdat de voorstelling al ruim was verkocht en groot aangekondigd; daarmee deed het gezelschap zichzelf, de programmeurs en de toeschouwers geen plezier. Door de veranderde methode van verkopen en met de Snijzaal als basis kunnen dit soort voldongen feiten in de toekomst worden vermeden.

De vierde wens, namelijk om veel vaker met andere toneelspelers en gezelschappen samen te werken, was zeer moeilijk te realiseren doordat hiervoor geen ruimte in het budget aanwezig was. Maar toch heeft het verlangen halverwege 2006 tot een revolutionair moment geleid, namelijk de oprichting van *Dertien Rijen*. Het principe van *Dertien Rijen* komt in het kort hierop neer: toneelspelers van kleinere structureel gesubsidieerde gezelschappen uit Nederland en België, aangevuld met verwante individuele toneelspelers, verenigen zich gedurende een bepaalde periode in het seizoen om een groot repertoiregezelschap ad hoc te vormen. De tijdelijke repertoirevereniging *Dertien Rijen* neemt voor een periode van enkele weken een schouwburg of toneelzaal 'in bezit'. De deelnemende spelers en gezelschappen stellen voor dit tijdelijk onderkomen in gezamenlijk overleg een programma samen. Dat programma kan het hernemen van reeds gespeelde voorstellingen omvatten, die maatgevend bleken voor veranderingen in de dramaturgie of in de manier waarop we naar de wereld kijken; het kan ook bestaan uit samengestelde avonden die het repertoire in een dramaturgisch verband plaatsen, of uit nieuwe gezamenlijke creaties in grote bezetting. In alle gevallen vormen de kleinere collectieven, aangevuld met individuele acteurs, gezamenlijk tijdelijk één groot artistiek reservoir, dat opereert als een repertoiregezelschap in de ware zin des woords.

Natuurlijk konden alle geschetste veranderingen in de praktijk niet van het ene moment op het andere worden doorgevoerd. Met programmeurs hebben intensieve

gesprekken plaatsgevonden om het belang van de nieuwe wensen en ideeën omtrent het spelen van repertoire en nieuw werk toe te lichten, en om hun gedachten en referenties daaromtrent te horen en te verwerken. Anderzijds is met de gezelschappen Dood Paard, De Roovers, STAN, de KVS en Maatschappij Discordia weer veel gesproken over het idee en de opzet van *Dertien Rijen*.

In die zin had 2006 twee gezichten: het eerste deel was nog opgezet volgens de oude speelmethode met een voorjaarstournee van twee maanden; die is ingevuld met *Anatol* van Arthur Schnitzler en *De president* van Thomas Bernhard (beide gemaakt in 2005). Twee 'blind' geboekte avonden in Theater Kikker in april waren bovendien de onverwachte aanleiding voor een geheel nieuwe voorstelling: *April is the cruellest month*, een veelal hilarische assemblage van onmogelijk toneelmateriaal.

In juni vond de eerste aflevering plaats van het project *Dertien Rijen*, met alle dank aan Frans Lommerse en de St. Toneelschuurproducties die dit mogelijk maakten. In dezelfde periode werd ook een aanzet gedaan voor *Wat voor brommertje met verchroomd stuur achter op de binnenplaats?* van Georges Perec; die voorstelling is in september vervolmaakt en aangevuld met een korte voorstelling uit het repertoire, namelijk *nijnski.dagboek.fragmenten*. In november tenslotte gingen de deuren van de Snijzaal open voor een volledig hertaalde en nieuw geësceneerde versie van *Torquato Tasso*.

De boven geformuleerde ideeën en verlangens hebben hun volle voortgang inmiddels naar de praktijk van 't Barre Land gevonden. Zo heeft het gezelschap direct na het verslagjaar, in de eerste maanden van 2007, opeenvolgend en door elkaar heen liefst zes verschillende (oude en nieuwe) voorstellingen gespeeld, zowel in Utrecht als in de rest van Nederland en in Vlaanderen. De Snijzaal wordt inmiddels semi-continu, want liefst twee weken per maand, met eigen en andermans werk geprogrammeerd.

BEDRIJFSVOERING

organisatie

't Barre Land is gevestigd in de voormalige Snijzaal van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht, een monumentaal gebouw uit 1910 op het tot woon- en werkruimten getransformeerde oorspronkelijke Vee-artsenijterrein. De in verschillende ruimten te compartimenteren Snijzaal kent vele onderling met elkaar verweven functies: ze is naar believen repetitie- of speelruimte, atelier of theater, foyer of ontvangstruimte, dramaturgisch hoofdkwartier of vergaderzaal, decorbouw- of opslagruimte. Ook haar (toneel-)zolderruimte biedt nog ongekende mogelijkheden.

De van de speelvloer ruimtelijk gescheiden bureaufuncties worden alle uitgeoefend in een overzichtelijke ruimte in het nabijgelegen (jeugd-)theaterverzamelgebouw De Berenkuil. Deze gezamenlijke huisvesting wordt gedeeld met liefst zeven andere participanten, alle Utrechtse gezelschappen, festivals en theaterproducenten; deze gemeenschappelijkheid bevordert vanzelfsprekend de artistieke uitwisseling, organisatorische efficiëntie en zakelijke synergie.

In 2006 droeg Sanneke van Hassel de verantwoordelijkheid binnen 't Barre Land voor publiciteit, marketing en educatie over aan Floortje Bakkeren. Simone Scholts bleef primair verantwoordelijk voor de productiebegeleiding, maar onderhield ook de website en voerde velerlei administratieve en boekhoud-voorbereidende taken uit. Florian Diepenbrock nam van de vertrekkende Ellen Walraven allereerst een aantal financieel-zakelijke en bestuursondersteunende taken over, maar weldra ook de voorstellingsverkoop. Tot zijn verantwoordelijkheid behoorden tevens de contacten met subsidiërende overheden en brancheverenigingen. De financiële administratie is ondergebracht bij Buro Zaken van Bert Kienhuis te Haarlem; de accountancy wordt verricht door Kamphuis & Berghuizen te Hilversum.

Alle taken op het terrein van theatertechniek, transport, logistiek, inkoop, catering en (huishoudelijk) onderhoud worden op onderlinge afspraak in eigen beheer verricht door de verschillende leden van het gezelschap. Dat een en ander verloopt als betref het een geoliede machine kan niet anders dan het gevolg zijn van een diepgeworteld besef van gezamenlijke verantwoordelijkheid en van onderling vertrouwen. 't Barre Land beschouwt de aldus collectief geschapen productievooraanwaarden en -omstandigheden als essentieel voor het zoveel mogelijk zelf bepalen van de aard en het verloop van de eigenlijke voorstellingen.

bestuur

Het stichtingsbestuur kwam in 2006 vijfmaal bijeen, en wel op 24 januari, 9 maart, 25 april, 29 juni en 15 december.

Het bestuur bestond gedurende het verslagjaar uit:

voorzitter: prof.mr.dr. Eugène Sutorius, hoogleraar strafrecht aan de Faculteit Rechten van de Universiteit van Amsterdam en raadsheer in het Gerechtshof te Arnhem;

secretaris: dr. Wil Hildebrand, universitair docent bij de leerstoelgroep Theater-, Film- en Televisiewetenschap van de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Utrecht;

penningmeester: Annet Lekkerkerker, theaterprogrammeur van de Stadsschouwburg Amsterdam;

lid: drs. Pieter Pekelharing, universitair docent wijsbegeerte aan de Faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam;

lid: drs. Florian Diepenbrock, zakelijk directeur van theater Frascati te Amsterdam;

lid (vanaf 25-4-2006): drs. Lucia van Heteren, universitair docente bij de leerstoelgroep Theater en Maatschappij van de Faculteit der Letteren van de Rijksuniversiteit Groningen;

lid: Martijn Nieuwerf, lid namens de Vereniging 't Barre Land;

lid: Czeslaw de Wijs, lid namens de Vereniging 't Barre Land.

artistieke partners en samenwerkingsrelaties

De belangrijkste initiatieven en instellingen waarmee in artistieke zin werd samengewerkt en gecoproduceerd waren CompMarius, het Platform Onafhankelijke Theaterauteurs, Dash (Maarten Ornstein), Maatschappij Discordia, St. ToneelschuurProducties te Haarlem en het Grand Theatre in Groningen; in de laatste drie gevallen betrof die samenwerking vooral het gezelschapsoverstijgende project *Dertien Rijen*.

Daarnaast zijn ook programmeurs en directies van theaters die op tournees in randstad, regio en Vlaanderen worden bezocht als belangrijke gesprekspartners te beschouwen.

Voorts bestonden er in lokaal verband op structurele of ad hoc basis samenwerkingen met de Open Monumentendag, het Utrechtse Uitfeest, de Vrede van Utrecht, Theater Kikker en partners in De Berenkuil.

beleidscircuits

't Barre Land maakt actief deel uit van het Utrechts Model (UM), het lokale overleg- en samenwerkingsverband van toneelgezelschappen, muziek- en theaterpodia, podiumfestivals en theatervakopleidingen. Op de agenda daarvan stonden met name centraal het stedelijk kunstbeleid en cultuurklimaat, de collectieve promotie en het publieksbeleid, alsmede de lokale samenwerking met de Culturele Zondagen en de Vrede van Utrecht. Ook met de afdeling Culturele Zaken van de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling van de Gemeente Utrecht vond periodiek overleg plaats.

Op landelijk niveau nam Florian Diepenbrock deel aan de activiteiten van sectie 3 (kleine en middelgrote gezelschappen en productiehuisen) van de VNT (Vereniging van Nederlandse Theatergezelschappen en –producenten). Floortje Bakkeren maakte deel uit van het publiciteitsoverleg van die sectie; daarnaast was Simone Scholts actief in het landelijk productieidersoverleg.

't Barre Land is voorts lid van Kunsten '92 en van de IETM (Informal European Theatre Meeting); Jenneke den Bol bezocht het jaarlijkse congres van dat laatste netwerk te Istanbul.

bedrijfscontacten

Vanwege de personele wisselingen op het bureau ontstond enige vertraging in de uitbouw van reeds lopende contacten. Wel werden de gesprekken voortgezet in het kader van 'het Theaterpakt', de vierzijdige samenwerking met de toneelgroepen Aluin en Growin' Up In Public en met Yo jeugdoperafestival. Na het verslagjaar zullen deze contacten leiden tot een gezamenlijke aanvraag om ondersteuning van marketingactiviteiten bij een of meer geselecteerde grote Utrechtse bedrijven.

Ook werden voorbereidingen getroffen voor een op het stedelijk bedrijfsleven gericht programma van de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht, dat tot titel heeft: Cultureel Midden- en Klein Bedrijf Utrecht (CMKBU).

publiek

2006 heeft een klein herstel van het publieksbereik te zien gegeven bij een zeer veelzijdig repertoire-aanbod. Dit resultaat mag als teleurstellend worden beschouwd, omdat met name bij eerder goed ontvangen producties als *De president* en *Anatol* toch groter toeloop had mogen worden verwacht; een probleem was echter dat de voorstellingen daarvan plaatsvonden op geruime tijdsafstand van de door de respectievelijke premières gegenereerde publiciteit.

Van de drie nieuwkomers, te weten *April*, *Wat voor brommertje* en *Tasso*, konden nog te weinig voorstellingen worden gespeeld om grote aantallen bezoekers te kunnen bereiken; een deel ervan vond bovendien plaats in de Snijzaal, waar de publiekscapaciteit per definitie beperkt is.

In het kader van het speciale project *Dertien Rijen* werd wel een flink aantal voorstellingen gespeeld, maar tot een bezoek aan de Toneelschuur konden - in dezelfde tijd dat de zomerfestivals plaatsvonden - helaas toch te weinig bezoekers van buiten Haarlem worden verleid.

Vastgesteld moet wel worden dat 't Barre Land zich evenmin als andere gesubsidieerde gezelschappen heeft kunnen onttrekken aan de meer algemeen

geconstateerde momentane 'publiekscrisis'; een bredere analyse daarvan gaat het bestek van deze jaarverslaggeving echter verre te buiten. Elders in dit verslag wordt wel gedetailleerd beschreven welke specifieke publiekswervende inspanningen 't Barre Land zich heeft getroost.

in- en externe invloeden op beleid, planning en bedrijfsvoering

I de nieuwe productie- en aanbiedingswijze

Het aanmaken en het uitspelen van voorstellingen raken in de seizoensplanning steeds fijnmaziger met elkaar verweven. In het verleden verliep de sequentie volgens de gebruikelijke drieslag: eerst het aanmaken, dan het spelen van voorstellingen in de standplaats en tenslotte het op toernee gaan in regio, binnenland en Vlaanderen. Maar in het nieuwe cyclische systeem lopen het uitspelen van verschillende eerder gemaakte voorstellingen (zoals *De president*, *Anatol* en *nijnski.dagboek.fragmenten*) en het aanmaken en spelen van nieuwe producties (als *April is the cruellest month*, *Wat voor brommertje* en *Torquato Tasso*) vaak in de tijd door elkaar heen. De meeste nieuwe producties omvatten het gehele tableau, sommige betreffen echter kleinere samenstellingen of monologen. Het positieve gevolg van de combinatie van op het repertoire houden van oudere en het aanmaken en uitspelen van nieuwe voorstellingen is dat het gehele repertoire over de volle breedte gedurende het gehele seizoen beschikbaar is. Wel zijn de tournees per productie korter en worden die korte series veel meer over het seizoen gespreid. Dankzij dit nieuwe systeem van produceren en uitspelen was het echter mogelijk om, nog afgezien van het zomerproject *Dertien Rijen*, liefst zes verschillende voorstellingen aan de theaters in den lande aan te bieden. Zo konden ook meer voorstellingen worden gerealiseerd dan gepland, en bleef er tevens ruimte om nieuw repertoire op te sporen en te vertalen.

II de eigen Snijzaal

Het atelier is van groot belang als ontvangstruimte voor gasten, gastgezelschappen en externe partners en contacten, maar is in de eerste plaats toch de dagdagelijkse werkruimte van het gezelschap zelf en een unieke speelruimte voor de eigen korte termijnprogrammering. Zo vonden er in het najaar de eerste openbare voorstellingen van *Torquato Tasso* plaats. Ook werden voorbereidingen getroffen om er nog lopende het seizoen 2006-07 zeer frequent te gaan spelen.

III de publiekscapaciteit

De keerzijde van het gastvrij ontvangen en spelen in de Snijzaal en van het spelen in kleinere vlakke vloertheaters is de betrekkelijk beperkte publiekscapaciteit van sommige van deze

accommodaties. Dit kwantitatieve bezwaar wordt zoveel mogelijk ondervangen door elders op plaatsen te spelen waar wel een ruime publieksonvangst kan worden geboden.

IV de meerjarige subsidiebeschikking

De effecten van de structurele ondersubsidiëring, die zozeer bepalend waren voor de moeizame exploitatie in 2005, het eerste budgetjaar, deden zich ook in het verslagjaar weer voelen, zij het in iets mindere mate. Opnieuw ontbrak een substantieel gastenbudget en moest in productiebudgetten worden gesneden, wilde alsnog een sluitende exploitatie tot stand komen. Als gevolg van het aanmaken van enkele kleinere (en goedkopere) producties en het noodgedwongen inkrimpen van het vaste personeelsbestand is dit weliswaar gelukt, maar deze offers lagen het gezelschap zwaar op de maag. Deze ingrepen bieden in wezen ook geen structurele oplossing voor een verantwoorde exploitatie op de middellange termijn.

beredeneerde en ongewilde bedrijfsrisico's

I artistiek: op het scherpst van de snede

De wisselvalligheden waaraan het gezelschap onderhevig is, vallen uiteen in twee componenten. Enerzijds neemt 't Barre Land bewust artistieke risico's door een repertoirekeuze in ere te houden die door sommigen als onconventioneel en door weer anderen als gecompliceerd kan worden ervaren. Bovendien refereert deze keuze niet aan de dominante populaire theatercultuur en is er ook geen stadion mee te vullen. De eigen opvattingen met betrekking tot de artistieke taak en verantwoordelijkheid van het gezelschap, die ook een zekere arbeidsintensiviteit met zich meebrengen, vormen echter de existentiële basis voor het artistieke functioneren; omtrent de dynamiek daarvan is al in de paragraaf over de artistieke ontwikkelingen verantwoording afgelegd.

II materieel: objectieve noden

Het bovenstaande als subjectief te beschouwen bedrijfsrisico wordt stellig niet verminderd doordat de bedrijfsvoering in economische zin evenmin is ontbloot van gevaren; in dit geval zijn die echter van objectieve en externe aard. Bij gedurende de cultuurnotaperiode weliswaar stabiele inkomsten uit vaste subsidies weegt immers de zogenoemde autonome kostenvermeerdering zwaar. Materiële kostenstijgingen worden niet ongedaan gemaakt door incidentele extra inkomsten uit (garantie-)fondsen; en overheidsaccessen zijn doorgaans onvoldoende om periodieke salarisverhogingen adequaat op te kunnen vangen. Deze budgettaire omstandigheden bevorderen stellig de zakelijke creativiteit, maar evenzeer belemmeren zij in aanzienlijke mate de ontplooiing van het gezelschap, vooral in publicitair en productioneel opzicht. Bovendien was er voor gasten nog steeds onvoldoende budget,

zodat met name de financiële en morele verantwoordelijkheid die het gezelschap op zich wenste te nemen bij coproducties, zoals in het kader van het project *Dertien Rijen*, noodgedwongen onvoldoende kon worden ingevuld.

sterkten en kansen

I een duidelijk profiel

Bij theaters en publiek vormt 't Barre Land in het algemeen een helder merk. Beide weten waarvoor ze kiezen: voor 'klassieke' en minder voor de hand liggende teksten, voor een afwijkende vormgeving en een avontuurlijke uitvoering. Kortom: het gezelschap heeft een duidelijk profiel binnen het Nederlandse en Vlaamse theaterlandschap.

II continu repertoire

Voorraadvorming, repertoire houden en het aanmaken van nieuwe of geheel herziene voorstellingen waren de kernbegrippen van uit welke werd geproduceerd en gespeeld. In nauw samenspel met de te bespelen theaters werden steeds die voorstellingen gepland waarvan verwacht kon worden dat zij het plaatselijk publiek op het gekozen moment zouden bekoren, hetzij in serie, abonnement of ad hoc. Deze aanpak van, waar nodig, vroegtijdige bekendmaking van stuktitels en bezetting die al in het vorig verslagjaar was ingezet, versterkte het vertrouwen tussen theaterprogrammeurs en gezelschap.

III collectieve en projectmatige werkwijze

Het gezelschap als geheel bepaalde de algemene lijn van het artistiek beleid en initieerde bovendien het coproductionele project *Dertien Rijen*. Daarnaast was er ruimte voor kleinere voorstellingen als *Wat voor brommertje*. Productionele, publicitaire en zakelijke begeleiding van zoveel producties werd zeker als enerverend, maar ook als buitengewoon verfrissend ervaren.

IV buiten bestaande gezelschapskaders

Het in 2006 geïnitieerde samenwerkingsproject *Dertien Rijen* bracht verschillende gezelschappen en toneelspelers bijeen in de Haarlemse Toneelschuur in een in artistiek en organisatorisch opzicht heel bijzonder samenwerkingsverband; dat zal in de er op volgende jaren in de Snijzaal en elders worden voortgezet en uitgebreid.

VERPLICHTINGEN VOLGENS MEERJARENBESCHIKKING OCW

prestatienorm

't Barre Land heeft de opdracht om gemiddeld 80 voorstellingen per jaar te spelen. In 2006 werd 93 keer gespeeld, waarmee ruimschoots aan de taakstelling is voldaan.

spreidingseis

't Barre Land dient maximaal 60% van de voorstellingen in de standplaats Utrecht te spelen; het gezelschap speelde er 26 van de 93, dus ongeveer 28%. Buiten de standplaats dient minimaal 40% van de voorstellingen te worden gespeeld; het jaarresultaat was 67 voorstellingen, dus ongeveer 72%. Daarmee is aan beide eisen voldaan.

Van de 67 voorstellingen buiten de standplaats vonden er 8 in Vlaanderen plaats, ofwel bijna 9% van het totale aantal voorstellingen.

15% - eis

In 2006 werd volgens de beschikkingsnorm tenminste 10% aan eigen inkomsten verworven. Dit percentage mag geen verrassing worden genoemd in een jaar waarin naast de opbrengsten van enkele grotere repertoirevoorstellingen ook verschillende kleinschaliger producties werden uitgebracht, die niet meteen een ruime inkomstenbron konden vormen.

subsidie per bezoeker

Het subsidie per bezoeker bedroeg in 2006 € 120. Dit bedrag viel weliswaar lager uit dan in het vorige verslagjaar, maar de relatieve hoogte ervan houdt verband met de beperkte zaalcapaciteit van enkele speelplekken, waaronder de eigen Snijzaal.

FINANCIËEL BELEID

algemeen

De jaarrekening 2006 wijkt op enkele punten af van zowel de rekening 2005 als de herziene begroting 2006. Een en ander noopt tot onderstaande toelichting van de belangrijkste mutaties. Op hoofdlijnen betreffen deze enerzijds de substantiële kostenbeperking aan de lastenkant, anderzijds ten achter blijvende opbrengsten en subsidies op enkele posten aan de batenzijde.

resultaat

Uitgangspunt voor de exploitatie was ditmaal een sluitende begroting, anders dan in 2005, toen in de oorspronkelijke opstellingen nog een ongedekt tekort was begroot. Toch bleken zowel inkomsten als uitgaven beide opnieuw te ruim begroot. De feitelijke exploitatie in het verslagjaar vertoont dan ook meer overeenkomsten met die in 2005 dan het verloop van deze beide exploitatiejaren met de respectievelijke begrotingen. Omdat geforceerd en planmatig op alle uitgavenposten werd bezuinigd, konden niet alleen tegenvallers op inkomsten en subsidiebijdragen worden opgevangen, ook kon nu een sluitende huishouding worden gerealiseerd. Een en ander ging wel ernstig ten koste van zowel personele als materiële armslag: er waren minder vaste medewerkers in dienst dan de formatie-omvang aangaf, het aantal gasten was beperkt en er werden lagere productie- en uitvoeringsbudgetten besteed.

opmerkingen per post

inkomsten

de directe inkomsten

De publieksinkomsten werden niet geheel gerealiseerd. Dit was geen gevolg van beperking van het aantal speelbeurten, maar van een geringer aantal uitkoopvoorstellingen dan beoogd en van lagere inkomsten uit recette- en partagevoorstellingen.

Aangezien het gehele jaar van het vaste tableau gebruik werd gemaakt en er dus niet sprake was van langdurige uitleningen, werden de begrote overige inkomsten dan ook niet bereikt.

de indirecte inkomsten

Deze verliepen conform het gerealiseerde in 2005, maar bleven ten achter ten opzichte van de begroting.

de bijdragen uit subsidies konden ten opzichte van de begroting als volgt worden vermeerderd:

-de drie subsidiërende overheden pasten een accres toe op hun respectievelijke meerjarige budgettoekenningen;

-de Gemeente Utrecht werd bereid gevonden om een extra subsidie toe te kennen teneinde de sterk verouderde automatiseringsapparatuur van 't Barre Land up-to-date te brengen, deze in een Apple MacIntosh-configuratie te hangen en een computernetwerk tussen kantoor en Snijzaal tot stand te brengen.

de fondsenwerving bleef om verschillende redenen minder succesvol:

-aanvragen bij het Fonds voor de Amateurkunst en Podiumkunsten ten behoeve van het project *Dertien Rijen* (te Haarlem en Groningen) werden uiteindelijk helaas afgewezen;

-een aanvraag van het Theaterpakt bij Utrechtse bedrijven kon in het verslagjaar nog niet worden gerealiseerd;

-personele mutaties en hoge werkdruk stonden extra input op deze activiteiten niet toe.

lasten

de beheerslasten werden opnieuw strak in de hand gehouden en vertoonden bijgevolg een onderschrijding ten opzichte van de begroting, maar ten opzichte van het vorig verslagjaar stegen zij wel. Daarbij gaven vooral de opslagkosten, de accountantskosten en de algemene publiciteitskosten substantiële verhogingen te zien.

de personeelslasten werden zowel ten opzichte van 2005 als ten opzichte van de begroting fors onderschreden. Van gasten-in-loondienst kon geen gebruik gemaakt worden en de functie van zakelijk coördinator werd noodgedwongen, maar weloverwogen, slechts in (kleine) deeltijd vervuld. Als gevolg daarvan liep, overigens bij gelijkblijvende grootte van het vaste tableau, wel het aantal personele voltijdequivalenten terug van 10,0 naar 9,5.

de voorbereidingskosten verliepen nagenoeg conform de begroting en het vorig verslagjaar, met dien verstande dat de vaste ontwerper van 't Barre Land minder honorariumkosten in rekening bracht; dat was weer mede het gevolg van weloverwogen verminderde decorbestedingen ten behoeve van enkele producties. Slechts de overige voorbereidingskosten stegen aanmerkelijk ten gevolge van het speciale project *Dertien Rijen*, dat ten tijde van de begrotingsopstelling qua budgettaire gevolgen nog onbekend was.

de uitvoeringskosten werden en détail strak in de hand gehouden, alhoewel toch meer buiten de standplaats werd gespeeld dan gepland.

de specifieke publiciteit vroeg om aanmaak en verspreiding van drukwerk ten behoeve van veel aangemaakte en uitgespeelde producties; desondanks bleven de kosten ruim binnen het budget, hetgeen stellig als een beheersmatige verdienste kan worden aangemerkt.

de investeringen in de Snijzaal voor tribune, licht- en geluidsapparatuur, doeken en grid werden planmatig afgeschreven.

Het bestuur van Stichting 't Barre Land

Utrecht, 23-4-2007

ARTISTIEK ACTIVITEITENVERSLAG

NIEUW REPERTOIRE

April is the cruellest month

diverse auteurs

locaties: Theater Kikker, Utrecht; Grand Theatre, Groningen

data: 13 en 14 april; 15 t/m 17 november

De voorstelling *April is the cruellest month* is ontstaan als gelegenheidsvoorstelling. Theater Kikker bood 't Barre Land voor twee avonden de grote zaal aan. Omdat zowel het repertoire als het nieuwere werk veelvuldig in Utrecht te zien was geweest, werd besloten tot twee speciale voorstellingsavonden.

Een maand lang verzamelde 't Barre Land allerlei materiaal: scènes, eenakters en ideeën die op zichzelf wel bijzonder waren, maar te kort voor een avondvullend programma, zoals *Acte sans parole I* van Samuel Beckett; te onmogelijk om uit te voeren; *de vliegende kanonskogel*; te obscuur om zonder context te tonen: *tics* - een sexgrandguignol -; of het ging om acts die om andere redenen nog niet eerder in een voorstelling terecht waren gekomen. Daarbij werd de gelegenheid aangegrepen om ook vormexperimenten uit te voeren die al langer binnen het gezelschap leefden, zoals het maken van een korte film. Omdat de twee eerdere montage-voorstellingen van 't Barre Land als titel een regel uit het gedicht *The Waste Land* van T.S. Eliot hadden, kreeg deze nieuwe montage als titel de openingszin: 'April is the cruellest month'.

De definitieve keuze uit het materiaal werd pas twee dagen voor de voorstelling gemaakt en voornamelijk intuïtief, op basis van vermoedens over mooie combinaties en rijmvorming van scènes of beelden. Het idee om te beginnen met een mime en pas later het gesproken woord toe te voegen vormde daarbij een lichte leidraad. De oude wens om het publiek vanuit de coulissen te laten kijken naar een voorstelling leverde de aanzet voor de vormgeving en het idee om de ruimte die een bühne is – in al zijn veelvormigheid – als uitgangspunt te nemen voor de avond. Dit ontwikkelde zich verder in een structureringsprincipe van veel pauzes waarbij het publiek werd uitgenodigd om achter op de scène een glaasje te komen drinken.

Dat alles resulteerde in twee enerverende avonden met een happening-achtig karakter voor 'een uitzinnige menigte' (vrij naar Beckett), waarvan de dramaturgie en de inhoud eigenlijk pas achteraf duidelijk is geworden.

Het programma van de avonden zag er als volgt uit:

- *Acte sans parole I*, een mime van Samuel Beckett;
- een krantenbericht over een medewerker van het circus: de menselijke kanonskogel, ontslagen wegens vliegangst;
- *Pitten I*, het eerste deel van een eenakter van Herman Heijermans;
- de eerste pauze –
- *Treurspeler tegen wil en dank*, een eenakter van Anton Tsjechov;
- *Deception*, drie fragmenten uit de roman van Philip Roth;
- *De man met de bloem in de mond*, een eenakter van Luigi Pirandello;
- *The Waste Land*, een fragment uit het gedicht van T.S. Eliot;
- *Pitten II*, het tweede deel van de eenakter van Heijermans;
- de tweede pauze –
- *De les*, een sketch uit het toneelstuk van Eugène Ionesco;
- een sketch van French and Saunders;
- *De discussie*, een sketch van Monty Python;
- *De volgsplot*, een scène van Karl Valentin;
- de derde pauze –
- *Wild wonen op IJburg* (deel vier), een nagespeeld radio-interview van 'De Ochtenden';
- *De botsfilm*, een korte film over het gevecht van een man met de lantaarnpalen en andere objecten op de Biltstraat in Utrecht;
- *Deception*, een vierde fragment uit de roman van Roth;
- *De vliegende kanonskogel*, een korte film over een man die uit een kanon wordt geschoten.

De inhoud van de voorstelling zat – letterlijk en figuurlijk – gevangen tussen de openingsmime *Acte sans parole I* van Beckett en het eindbeeld van de menselijke kanonskogel. In *Acte sans parole I* is een man gevangen in de wereld die toneel heet: hij wil af op cour maar wordt teruggesmeten; hij wil af op jardin maar wordt weer teruggesmeten. Alleen op de wereld - maar gemanipuleerd door een onzichtbare hand die vanuit de nok voorwerpen laat zakken en fluitend zijn aandacht trekt - leert hij zich neer te leggen bij zijn lot, gevangen in het bestaan. Aan het eind van *April is the cruellest month* wordt dezelfde man op een film ter grote van de achterwand van het toneel vanuit een zelf-geschilderd kanon het theater uitgeschoten. Tussen deze opsluiting en bevrijding bewegen zich allerlei scènes over psychische en fysieke grenzen en de doorbreking daarvan: de jubilerende souffleur die al vijftieng jaar in zijn hokje gevangen zit, de Rus die zichzelf voor de kop wil schieten om te ontsnappen aan de tirannie van de gewoontes en sleur van de datsja, de man die

vlucht voor de dood in zijn verbeelding en de vrouw die droomt dat haar minnaar zegt dat ze niet dood gaat. In het fysieke (taal-)geweld van absurdisten als Ionesco, Monty Python en French and Saunders worden de ontkenning en de verrotting gevierd. En uiteindelijk is er de absurde, realistische discussie over muurtjes, grenzen en de omheining van het eigen bezit door bewoners van IJburg.

Onder deze thema's liep een dramaturgische lijn. Door de korte voorbereidingstijd waren er noodgedwongen veel varianten gezocht voor het gebrek aan tekstkennis. Gecombineerd met de 'coulissen-vormgeving' en de pauzes op het toneel is dit in de voorstelling een eigen leven gaan leiden. De mime van Beckett klonk, voorgelezen in het Frans, vanaf een oude Uher-taperecorder, als een geheugensteun bij het instuderen van de mime. De toneelmeester die hierbij –zichtbaar- de voorwerpen op het toneel deed verschijnen, werd gesouffleerd voor de handelingen. De eenakter van Heijermans draait om een souffleur die de repetities onmogelijk maakt omdat hij met zijn gedachten bij zijn jubileum zit. De scène van Roth (*Deception*) is een telefoonscène. Off-stage werden de toneelspelers gebeld om via hun telefoon de tekst gesouffleerd te krijgen. Deze lijn rond de realiteit van de toneel- en repetitiesituatie vond zijn hoogtepunt in *De volgsport* van Karl Valentin, op tweederde van de voorstelling, waarin de tijd in het theater werd stilgezet en het werklucht van het theater aangeklikt. Er volgde een scène in tl-licht waarin twee electrotechnici met een theaterdirecteur discussiëren over een kapotte lamp. Gesprekken over niks leidden tot een weergaloze slapstick met vier ladders. Vlak voor het einde van de voorstelling kreeg deze lijn een ander niveau door een lang gesprek uit *Deception*, waarin een schrijver met zijn vrouw ruzie maakt over de vermenging van fictie en werkelijkheid in een aantekenboek dat zij van hem heeft gevonden met als onderwerp 'post-coïtale intimiteit'.

Deze lange, volle en beeldende voorstelling beviel na de twee avonden in Kikker zo goed dat *April is the cruellest month* in dezelfde vorm op het repertoire is gehouden en in 2006 nog is vertoond in het Grand Theatre in Groningen; ook in 2007 zouden er nog een tiental voorstellingen van worden gespeeld. - **Czeslaw de Wijs**

Wat voor brommertje met verchroomd stuur achter op de binnenplaats?

auteur: Georges Perec

locaties: De Brakke Grond, Amsterdam; Theater Kikker, Utrecht

data: 14 t/m 16 september; 3 en 4 oktober

Dit kortste en modernste epische heldendicht in de wereldliteratuur toont op pijnlijke wijze hoe de Parijse intelligentsia haar vriend met de onvergetelijke naam zal trachten te verminken, teneinde hem uit de puree te halen en die smerige oorlog in de nobele heuvels van Algerije te doen ontlopen.

George Perec (1936-1982), radiomaker, filmer, archivaris, lijstjesmaker en één van de meest ingenieuze moderne Franse schrijvers, spreidt in deze autobiografische parodie (1966) zijn volledige arsenaal aan retorische stijlfiguren ten toon, en zet met zijn subtiële afwijkingen in spelling, woordbouw en historische juistheid de wetten van taal, stijl, genre en goede smaak op de helling. Toch kan de schaterlach om al die verbale virtuositeit niet helemaal de vragen overstemmen die dit spel met de taal oproept: wat voor houvast biedt een naam die bij het ondergaan van elke nieuwe overheersing of bij het overschrijden van elke nieuwe grens anders gespeld en anders uitgesproken wordt? En wat betekent dat, als die naam alles is wat rest? Als er verder niets meer is?

Acteur Martijn Nieuwerf baant zich een weg door dit Parijse stratenplan van retorische stijlfiguren en poogt niet buiten adem te raken. Al jaren droeg hij dit kleine boekje van Perec overal bij zich, in zijn ogen de volkomen theatertekst die tot een voorstelling moest komen, maar waaraan je je vingers lelijk kunt branden en die bovenal niet tekort mag worden gedaan. Het tijdelijk repertoiregezelschap *Dertien Rijen* bood de ideale gelegenheid de eerste onderzoeken te verrichten naar de spreekbaarheid van de tekst. Tijdens de *l'Histoire du Théâtre*-avonden in Haarlem werden lukraak fragmenten gespeeld, nog zonder enige vooringenomenheid over de vorm die een uiteindelijke voorstelling zou moeten krijgen. Als een hinderlijke vlieg zoemde Perecs brommertje tussen Tsjechov, Shakespeare, Bernhard en Rijnders door, en eiste een avond zelfs na sluitingstijd nog ruimte op in de zaal voor een publiek dat zich niet naar huis liet sturen voor het alles van de hoed en de rand had gehoord. Tijdens een Republiek-avond werd ook nog een in de verste verten van *Wat voor brommertje* afgeleide - deels fictieve - verhandeling gehouden over de Arabisch-Afrikaanse invloeden in de jazzmuziek van de jaren '50 en '60 die, zoals bekend, het gevolg waren van de zoektocht van jazzmusici naar hun etnische wortels. Dit leerzame betoog heeft zijn plek verworven in de uiteindelijke voorstelling. Aangemoedigd door de algemene nieuwsgierigheid naar Perecs' semi-biografische pleidooi voor en tegen

dienstontduiking, werd tijdens de warme zomer van 2006 de overigens uitstekende vertaling van een groep Leidse studentes onder leiding van Leo van Maris herzien en uit het hoofd geleerd. In september werd in de Rode Zaal van De Brakke Grond in Amsterdam de voorstelling in twee dagen in elkaar gestoken. Daarna dook deze onregelmatig maar niet zelden op in diverse theaters en zal dat vermoedelijk nog tot in lengte van jaren blijven doen.

De uiteenlopende literaire genres en stijlvormen waar Perec zijn spel mee speelt, werden op toneel brutaal vervlochten met een rijk en vervreemdend palet aan theatervormen, van spraakwaterval en naturalistische scène, langs nachtcabaret met drank, episch theater, conference, moderne dans, protestsong tot theaterstillen, filmcitaat en hoorcollege. Daarbij werd zelfs de pauze getheatraliseerd en alleen door de spelers (drie in getal: een spreker, een luisteraar en een passante met lange benen) genomen.

De actualiteit die deze novelle over het Parijs van 1958, ten tijde van de Algerijnse oorlog, met zich meebracht hebben we maar voor lief genomen: dienstweigeren; de problematiek van een land dat zich in een imperialistisch-overzeese woestijnoorlog heeft gestort, waarbij het thuisfront niet op de hoogte is van- of niet akkoord is met- wat zich op het slagveld afspeelt; de intelligentsia die daar veel ideeën en meningen over heeft, maar slechts in theorie en nooit in praktijk actie kan ondernemen. Dat soort actualiteit dus.

Wat voor brommertje met verchroomd stuur achter op de binnenplaats is een op zich staande voorstelling, maar doet het uitstekend in combinatie met andere korte voorstellingen, hetgeen steeds weer een totaal andere toneelavond oplevert. Zo was *Wat voor brommertje* in 2006 vooral te zien samen met *nijnski.dagboeken.fragmenten* van 't Barre Land, maar nadien ook met *Mannetje Met De Lange Lul* van Dood Paard/Discordia en met *Happy Days* van Comp. Marius/'t Barre Land. - **Martijn Nieuwerf**

Torquato Tasso

auteur: J.W.von Goethe

locaties: Snijzaal, Utrecht; Grand Theatre, Groningen

data: 1 t/m 3, 8 t/m 11, 18 en 19 november

In 1997 maakte 't Barre Land *Torquato Tasso* van J. W. von Goethe. Dat was toen in het kader van de Theaterweek van Kikker in Utrecht, waar verschillende gezelschappen werd gevraagd hun versie van hetzelfde stuk te tonen. Onze *Tasso* werd in de Snijzaal gespeeld in een eigen vertaling, en was een zeer uitbundig vormgegeven voorstelling waarin zowel de prangende vragen over kunst, politiek en mecenaat als het zeer complexe taalbouwwerk van Goethe de hoofdrol speelden. Het werd voor ons een belangrijke voorstelling waar we veel aan refereren, en die ook belangwekkend genoeg bleek om te worden geselecteerd voor het Theaterfestival van 1997. Samen met *Götz von Berlichingen* en *Faust Twee* vormt *Tasso* in ons repertoire een mooie greep uit Goethes oeuvre.

In het najaar van 2006 gaven de aanstaande veranderingen in het subsidiestelsel en de daaruit volgende discussie over het grootschalige en minder grootschalige Nederlandse toneel aanleiding de problematiek in het stuk weer te verwoorden en onze visie opnieuw tegen het licht te houden.

Al gauw bleek onze negen jaar oude vertaling zeer gekleurd door onze toenmalige status van aanstormend talent, en ons inzicht in Goethe's dichtkunst was intussen ook voortgeschreden, zodat een geheel herziene hertaling werd gemaakt, die meer recht doet aan de dichtelijke en politiek-filosofische spiegelingen in het stuk. Ook de "oude" vormgeving en speelstijl voldeden niet meer in onze huidige staat als theatermakers, en werden overboord gegooid.

Met een nieuwe vertaling, een oude rolverdeling en een hoop herinneringen aan hoe het niet meer moest, werd in korte tijd een hele nieuwe *Tasso* gemaakt.

In de oude versie was in vormgeving en spel al alles uit de kast getrokken, en analoog aan de inhoud van het stuk voelden we weinig noodzaak een behaaglijke voorstelling te maken, en stuitte zo op een aarzeling op te gaan als toneelspelers. Letterlijk. Waarom beginnen met wat wordt verwacht? Waarom zou de kunstenaar naar zijn publiek komen met zijn werk? Dit namen we dan ook als uitgangspunt voor de inzet van de voorstelling. Zo ontstond een leeg, stil en donker begin, waarbij de tekst er wel was, maar de spelers niet of nauwelijks. Vervolgens verschenen er steeds meer spelers en rollen, en een overzichtelijk geheel kon verworden tot een wirwar van ideeën, belangen en gebeurtenissen.

Goethe's eigen conflict tussen zijn politieke en artistieke aspiraties en zijn strijd tussen autonomie en plichtsbef als kunstenaar - verwoord door een dichter van het

grootste formaat die zijn klassieken kent - was voor ons toneelspelers opnieuw een rijke bron, die hoge eisen stelde. Dramaturgisch is de nadruk komen te liggen op de ontwikkeling die de kunstenaar maakt, waarbij hij eerst puur ten dienste staat van zijn publiek en broodheer, zich vervolgens zijn eigen werk weer toeigent, om zichzelf daarna over te leveren aan de (sociaal en maatschappelijk onwenselijke) grillen van zijn kunstenaarschap, om uiteindelijk in leven en werk geheel samen te vallen met zijn kunstwerk.

De nieuwe *Tasso* werd eerst klein in de Snijzaal onderzocht, verhuisde naar Groningen, waar in de grotere zaal de ruimte in klank en vorm werd gevonden die nodig was, om uiteindelijk in de theaters Kikker en Frascati uit te groeien tot een volwassen en nieuwe *Tasso*, die zowel inhoudelijk als in vormgeving en spel onze handtekening als kunstenaars mag dragen.

Zo is deze *Tasso* een geslaagd exemplaar van onze 'nieuwe' werkwijze: repertoire houden, een voorstelling zonder tourneedwang op kleine schaal onderzoeken in ons atelier, en bij bewezen kwaliteit verder uitwerken voor andere zalen.

Tot ons genoegen is de aanleiding om het stuk weer op te pakken (het landjepik in het Nederlandse theater zogezegd) niet meer terug te zien in de voorstelling: het kunstwerk won het uiteindelijk van de politieke actualiteit. De komende jaren zullen we *Tasso* sowieso nog veel gaan spelen. - **Martijn Nieuwerf**

BESTAAND REPERTOIRE

Anatol van Arthur Schnitzler (gemaakt in juni 2005 in de Snijzaal te Utrecht)

en:

De president van Thomas Bernhard (gemaakt in november 2005 in Grand Theatre te Groningen);

maar ook:

nijnski.dagboek.fragmenten (gemaakt in 1998; aangepast hernomen in februari 2005 in het Groninger Museum en in juli 2005 in het kader van *Mauerschau*)

Dit was de eerste keer dat 't Barre Land serieus werk kon maken van de doelstelling repertoire te houden door een substantieel deel van het seizoen met reeds bestaande voorstellingen op tournee te gaan.

Het op het repertoire houden van stukken biedt de mogelijkheid om langere tijd met een tekst aan het werk te zijn. Een voorstelling wordt een blijvend kunstwerk dat zich verder kan ontwikkelen, en niet na enkele maanden toeren door de shredder gaat of in een archief wordt opgeborgen. Bovendien stelt het houden van repertoire andere productionele en artistieke eisen aan de voorstellingen, immers spelers (of vervangers) moeten beschikbaar blijven en interpretaties en vormgeving moeten de tand des tijds kunnen doorstaan, of juist aan voortschrijdend inzicht worden aangepast. Dit leidt tot verdieping en een helderder inzicht.

Tevens is het repertoire houden een reactie op de jachtige, voortdurend wisselende programmering van het merendeel van de toneelgezelschappen. De repertoiretraditie die in Duitsland al sinds mensenheugenis bestaat, is in Nederland nauwelijks opgepikt. 't Barre Land probeert door repertoire te blijven programmeren vaste grond aan haar werkwijze te geven, en wil voor publiek en theaters een duidelijk gezicht krijgen als repertoire-gezelschap.

De president

auteur: Thomas Bernhard

locaties: op tournee in Nederland en Vlaanderen

speelperiode: 3 februari t/m 15 april

't Barre Land heeft zich in 2005 voor het eerst toegelegd op een stuk van Thomas Bernhard: *De President*. Bernhard staat in de Weense satirische traditie - via de auteurs Johann Nestroy en Karl Kraus - die met veel zelfspot de huichelachtigheid en domheid aanvalt van vooral

Oostenrijk en zijn bewoners. Voor het begrijpen van zijn werk is de Oostenrijkse omgang met het nazi-verleden cruciaal, of beter gezegd: de ontkenning van dat verleden. Maar Bernhard omschreef zichzelf terecht als een schrijver van wereldtoneel (terwijl hij in een interview aangeeft dat: 'een vertaling een ander boek is. Het heeft niets met het origineel te maken. Het is het boek van de vertaler'). Want hoewel het Oostenrijkse verleden, dan wel het heden, in veel stukken het verzwegen motief of het benoemde onderwerp vormt, wordt de zeggingskracht van de stukken bepaald door Bernhards genadeloze en humoristische kijk op het mens-zijn. Deze blik laat zich nog het best omschrijven in de woorden van één van zijn personages, de wereldverbeteraar: 'het bestaan is niets dan afleiding van het bestaan'. Vier grote onderwerpen raken in al zijn stukken met elkaar verweven: filosofie, politiek, geschiedenis en kunst, in het bijzonder het toneel. Zijn personages spreken voortdurend over die onderwerpen. Bewust en onbewust citerend uit talrijke bronnen en verwijzend naar vele gebeurtenissen en mensen, vormen en opperen zij schijnbaar tegengestelde meningen. Met als resultaat de volledige opheffing van betekenis van de begrippen en termen die worden gebruikt. Er is geen inzicht, zelfs het spreken over het leven is een afleiding. Leven is een schijnleven. Spreken is dwangmatig spreken. Zelfkennis is zelfbedrog.

't Barre Land heeft door Maatschappij Discordia kennis gemaakt met de opvoeringstraditie van Bernhard in Nederland. *Der Theatermacher* is een coproductie met Discordia, dat *Fest für Boris* en *Heldenplatz* verschillende keren speelde in de gezamenlijke *Fin* en *Debut de Saisons*.

Tijdens zijn onderzoek naar het repertoire van Bernhard vond Vincent van den Berg *De president*, geschreven in Wenen in 1975. Het stuk is opgebouwd uit twee delen. Het eerste deel speelt in de slaapkamer van de president en zijn vrouw in het presidentiële paleis, waar beiden zich opmaken om naar een begrafenis te gaan. Bij een aanslag op de president door anarchisten is hij er met een schampschot vanaf gekomen, maar zijn rechterhand, de overste, is gedood. Ook de hond van de presidentsvrouw heeft bij de aanslag van schrik het loodje gelegd. In het eerste deel is voornamelijk de presidentsvrouw aan het woord, terwijl zij aangekleed wordt door haar hulp, mevrouw Frölich. De president zit in bad en wordt gemasseerd door zijn masseur. Het tweede deel speelt in de Portugese badplaats Estoril, waar de president na de aanslag naar toe is gegaan om met zijn minnares van de shock bij te komen. Zijn minnares, een derderangs toneelspeelster, verspeelt al zijn geld in het casino van het hotel.

In een dubbel repetitieproces werd tegelijkertijd zowel een nieuwe versie voorbereid van *De namiddag van meneer Andemas* van Marguerite Duras als *De President* vertaald en ingestudeerd. In twee weken is de tekst vertaald, waarbij het uitgangspunt was om Bernhard zoveel mogelijk te volgen in zijn vocabulaire en zijn muzikale schriftuur: Bernhard gebruikt expres een beperkte woordenschat met steeds terugkerende woorden

en zegwijzen, zoals 'enerzijds/anderzijds'. En hij componeert zijn stukken als een muziekstuk, in dit geval als een fuga. Hij begint met het thema. Dan volgt een variatie op, of een verheving van dat thema. Vervolgens komt er een tegengestelde gedachte aan het thema - niet gelijktijdig in het spreken, maar wel in het denken. Dan weer een derde variatie, een terugkeer naar het thema en weer een variatie, een tegenstelling, enzovoort. Het grondthema van *De president* wordt door Bernhard in de eerste vier woorden neergelegd: 'Eerzucht / haat / anders niets'. Het mooiste van Bernhard is dat humor en ernst in zijn teksten bijna niet van elkaar te scheiden zijn. Enerzijds is dit stuk een actuele satire, een directe reactie op de lachwekkende werkelijkheid: 'In deze staat heerst alleen nog maar de angst'. Anderzijds is het een complexe analyse van de angsten en neurosen van de mensen die deze werkelijkheid bevolken ('maar wij hebben van onszelf iemand gemaakt die op de argwaan en de spot van de menigte balanceert'). Deze combinatie van spottende uitingen van onvrede over de wereld en intelligente betrokkenheid bij de onmacht van de mens, maakt Bernhard één van de meest zinvolle schrijvers om nu te spelen. - **Czeslaw de Wijs**

Anatol

auteur: Arthur Schnitzler

locaties: op tournee in Nederland en Vlaanderen

speelperiode: 31 januari t/m 31 maart

Waken en dromen vloeien in elkaar over, waarheid en leugen. Zekerheid is nergens. Wij weten niets van anderen, niets van ons. Wij spelen altijd. Wie dat weet is wijs (Arthur Schnitzler).

De arts, schrijver, expert in klinische hypnosetechnieken en deskundige op het gebied van de vleeselijke lust Arthur Schnitzler stelt ten tijde van de opkomst van Freud een diagnose van de psychologie van intimiteit. Na ongeveer tweeëndertig halfslachtige pogingen tot het schrijven van toneel begint Schnitzler op zijn twintigste aan *Anatol*. Tussen 1888 en 1892 werkt hij met tussenpozen aan de zeven eenakters die samen het stuk vormen.

Margijn Bosch vertaalde deze aaneenschakeling van eenakters. Lichtvoetigheid stond voorop in haar benadering van de taal. In een essay over Schnitzlers toneelstuk *De eenzame weg* schrijft Willem Jan Otten: 'Om onszelf de illusie te verschaffen dat zelfkennis mogelijk is, bedienen we ons van het denkbeeld dat onze ware drijfveren verborgen gaan; dat we gestuurd worden door verscholen, onbewuste krachten. De onthulling en vervolgens de bekentenis van die krachten, die per definitie moeilijk te verteren zijn, is het alfa en omega van het moderne bewustzijn (...) Er is voor zelfanalyse, van welke aard dan ook, moed nodig. Maar je wint er iets mee dat in het contact van alledag verloren gegaan lijkt te zijn: intimiteit,

door middel van de bekentenis, de biecht, waarmee iemand in vertrouwen kan worden genomen.'

Tijdens het repeteren werden verschillende facetten van intimiteit onderzocht. Met een kleine bezetting werd gezocht naar een hyperrealistische speelstijl. Doel was de personages volkomen gelijkwaardig te laten zijn. In de interpretatie van 't Barre Land worden alle personages in hun menselijke tekortkomingen ontleed. De vrouwen, allen gespeeld door Margijn Bosch, zijn - zoals Schnitzler zelf schrijft - precies hetzelfde als mannen: 'je kunt niet snel genoeg een minnaar nemen, anders zijn ze je voor'. Ook in de niet uitgesproken mannenliefde tussen Anatol, gespeeld door Vincent van den Berg, en huisvriend Max, gespeeld door Ingejan Ligthart Schenk, wordt intimiteit opgezocht door geheimen te delen en elkaar bekentnissen te doen. Het resultaat is een eerlijkheid die ontwapent en op de lachspieren werkt. - **Ingejan Ligthart Schenk**

nijnski.dagboek.fragmenten

auteurs: 't Barre Land

locaties: De Brakke Grond, Amsterdam; Theater Kikker, Utrecht

data: 14 t/m 16 september, 3 en 4 oktober

Deze voorstelling, oorspronkelijk daterend uit 1998, werd in 2005 gewijzigd en aangepast hernomen op verzoek van het Groninger Museum, zoals in het vorig verslag uitvoerig vermeld. Ook in 2006 werd ze opnieuw enige malen gespeeld, maar nu in directe aansluiting op nieuw repertoire, namelijk *Wat voor brommertje*. Deze combinatie van zulke geheel verschillende, maar beide zeer intieme 'monologen voor meerdere acteurs' werkte meestentijds wonderwel. Soms ontstond ook geen verbinding tussen beide tekst- en beeldluiken, maar ook dan bleven het zonder bezwaar twee waardevolle, maar afzonderlijk te genieten publieksbelevissen. *nijnski.dagboek.fragmenten* zal, apart of samen met *Wat voor brommertje*, ongetwijfeld repertoire blijven houden.

DE TIEN RIJEN

auteurs: Botho Strauss, Georges Perec e.a.

locatie: Toneelschuur Haarlem

speelperiode: 6 t/m 10 juni (*l'Histoire du Theatre*); 13 t/m 17 en 20 t/m 24 juni (*Der Narr und seine Frau*)

achtergronden

'Publiekscijfers zijn geen norm...

theater kan alleen bewegingsvrijheid en ontwikkeling krijgen van bijvoorbeeld muziek en schilderkunst als het bereid is voor lege zalen te spelen.

Kan enkel een zogezegd geslaagd stuk volle zalen trekken...?

Wat is een 'geslaagd' stuk?

*Met het recept van gisteren vul je geen zalen, met dat van morgen evenmin, en om van het ene stabiele tijdperk naar het volgende te komen moeten we een gevaarlijke afgrond oversteken op het slappe koord. Op het slappe koord gaan de normale waarden -tijdelijk- niet op.' - **Peter Brook***

Sinds de *State of the Union* van Ivo van Hove tijdens de opening van het Theaterfestival in 2006 en sinds de verschijning van verschillende rapporten met aanbevelingen voor de komende kunstenplanperiode, staan de actualiteit, reorganisatie en toekomst van het theater in deze tijd weer volop ter discussie. Vragen als: wat is continuïteit, wat is vernieuwing, wat is het centrum, wat is de marge, ze worden alle weer scherp gesteld...

Helaas wordt deze discussie naar onze mening veel te veel gedomineerd door de grote gezelschappen (en het regisseurstoneel), die niet alleen in het schouwburgcircuit naar de gunst van het grote publiek dingen, maar ook een steeds meer georganiseerde en gecontroleerde toneelpraktijk voorstaan. Daarbij wordt onder het mom van 'ketenverantwoordelijkheid' vooral de eigen positie aan 'de top' veilig gesteld en het belang van autonome gezelschappen en collectieven van toneelspelers in de kleine zalen te gemakkelijk over het hoofd gezien.

In het laatste decennium van de vorige eeuw zijn op verschillende plekken in Vlaanderen en Nederland kleine toneelgezelschappen ontstaan, opgericht door zelfstandig opererende toneelspelers die zich met hartstocht, zorg en vakmanschap op het repertoiretoneel stortten. Deze ontwikkeling was een rechtstreeks gevolg van de beweging die in de jaren tachtig had gezorgd voor een grondige herziening van het subsidiesysteem en een fundamentele herschikking van het theaterlandschap. Deze toneelspelerscollectieven kozen er bewust voor om zonder regisseur in een niet-hiërarchische structuur te werken,

waardoor ze bij alle aspecten van het maken van voorstellingen dicht betrokken konden zijn en van daaruit op een geëngageerde manier hun vak ontwikkelden.

Het hele toneelrepertoire - van de Grieken via Shakespeare, Schiller en Goethe, Büchner, Ibsen en Strindberg, Tsjechov, Schnitzler, Heijermans en Brecht, tot hedendaagse auteurs als Beckett, Bernhard, Botho Strauss en Judith Herzberg, Oscar van Woensel, Paul Pourveur en Marijke Schermer -, dat alles werd zorgvuldig onderzocht, geanalyseerd, ontkleed en vervolgens met grote zorg, genereus en met eenvoudige middelen in scène gezet.

Deze 'geëmancipeerde toneelspelers' hebben gaandeweg de gehele theatrale opvoeringspraktijk sterk beïnvloed. De open vorm, de spelers die nadenken en beslissingen nemen tijdens de voorstelling, de summiere regie-afspraken, de vaak minimale mise-en-scène die van elke avond op zich een nieuwe compositie maakt: al deze 'post-dramatische' toneeltekens weet het hedendaagse publiek inmiddels moeiteloos te ontcijferen.

Aldus hebben gezelschappen als Stan, Maatschappij Discordia, 't Barre land, Dood Paard, Dito Dito, De Onderneming en De Roovers het theaterlandschap van de afgelopen tien tot vijftien jaar in sterke mate medebepaald. Hun functioneren betekende een stille (r)evolutie, waarvan het belang niet mag ontbreken binnen de huidige discussies over de toekomst van het theater. Dit te meer omdat deze bijzondere ontwikkeling zich gestaag blijft doorzetten: vanuit de basis van het kunstenaarschap van de toneelspelers zélf, vanuit de gedeelde artistieke verantwoordelijkheid, vanuit inzichten in het toneelspelersmétier en de dramaturgie en vanuit een open en gelijkwaardige benadering van het publiek. En niet gericht op commerciële principes, trends of de persoonlijkheidscultus rond een enkele artiest.

DETIEN RIJEN concreet

'Grote ontwikkelingen in de toneelgeschiedenis zijn steeds gedragen geweest door toneelspelers. Zij zijn de 'scheppende' kunstenaars. De toneelspeler is de ambachtsman die zijn materiaal het beste kent en van daaruit zijn kunstenaarsschap kan ontwikkelen, de regisseur kan enkel, indien nodig, wat ordening aanbrengen' - Herman Teirlinck

Om de verworvenheden van de ontwikkeling van de geëmancipeerde acteur te behouden en te versterken, is het nodig deze toneelpraktijk verder te intensiveren en te blijven vernieuwen. Daartoe heeft 't Barre Land een nieuw samenwerkingsverband tussen de genoemde gezelschappen leven ingeblazen onder de titel *Dertien Rijen*.

Het principe van *Dertien Rijen* komt er op neer dat toneelspelers van kleinere structureel gesubsidieerde gezelschappen uit Nederland en Vlaanderen, aangevuld met verwante toneelspelers, zich gedurende een bepaalde periode in het seizoen verenigen om een groot repertoiregezelschap te vormen. Deze tijdelijke repertoirevereniging *Dertien Rijen*

neemt voor een periode van enkele weken een schouwburg of toneelzaal in bezit. De spelers stellen voor dit tijdelijk onderkomen in gezamenlijk overleg een programma samen. Dat kan gaan om het hernemen van reeds gespeelde voorstellingen -voorstellingen die maatgevend bleken voor veranderingen in de dramaturgie, in de manier waarop we naar de wereld kijken-, om samengestelde avonden die het repertoire in dramaturgisch verband brengen, of om nieuwe gezamenlijke creaties in grote bezetting. In alle gevallen vormen de kleinere collectieven gezamenlijk tijdelijk één groot repertoiregezelschap.

Dertien Rijen beziet het repertoirebegrip zo breed mogelijk: als een verzameling, als een voorraad van thema's en motieven, als een collectie te kennen teksten, als erfgoed, als culturele en maatschappelijke canon, als een geheugen...

Het tijdelijk samenbrengen van de verschillende groepen bewerkstelligt dat er een onuitputtelijke voorraad aan voorstellingen in stock is die met weinig middelen hernomen én aangemaakt kan worden.

Bijzonder aan dit initiatief is dat er naar nieuwe organisatievormen wordt gezocht juist vanuit artistieke noodzakelijkheden in plaats van budgettaire. Toneelspelers die al enkele jaren binnen de huidige gezelschapsstructuren functioneren, doorbreken hun eigen kleinere structuur. Zo scheppen ze gezamenlijk de gelegenheid om hun vak verder te ontwikkelen, duidelijk zichtbaar aanwezig te zijn in het theaterlandschap, en het publiek ongekende kanten van het theatervak voor te schotelen. Het brengen en creëren van repertoire blijft over verschillende generaties en door de jaren heen belangrijk, teneinde vanuit het toneelveld met het publiek in gesprek te kunnen blijven over stijl, maatschappij, politiek.

In de Toneelschuur

De eerste aflevering van *Dertien Rijen* (door 't Barre Land, Maatschappij Discordia, de Roovers en gasten) vond, met ondersteuning van de Stichting Toneelschuur Producties, gedurende drie weken in juni plaats in de grote zaal van de Toneelschuur in Haarlem. De eerste week werd *l'Histoire du Théâtre* gespeeld: vijf verschillend ingevulde avonden, samengesteld uit scènes en fragmenten uit het toneelrepertoire en het geheugen van de toneelspelers. De laatste twee weken was *Der Narr und seine Frau: Heute Abend in Pancomedia* van Botho Strauss te zien. Dit recente stuk, dat wellicht niet eerder in Nederland was vertoond omwille van de enorme bezetting van meer dan tachtig rollen, werd uiteindelijk door veertien toneelspelers gespeeld in een enorme installatie; daarbij konden de mogelijkheden van deze unieke zaal volledig worden benut. Een tweede aflevering, gepland in het najaar in het Grand Theatre in Groningen, kon helaas wegens gebrek aan additionele subsidiemiddelen geen doorgang vinden en moest naar 2007 worden verschoven. - **Vincent van den Berg**

OVERIGE ACTIVITEITEN

De Republiek (i.s.m. Maatschappij Discordia)

locatie: De Balie, Amsterdam

data: 16 januari; 13 februari; 13 maart; 10 april; 15 mei; 18 september; 2 oktober; 6 november; 4 december

Al bijna vijftien jaar organiseert Maatschappij Discordia op elke eerste maandag van de maand zogenoemde Republiek-bijeenkomsten. Ook gedurende dit verslagjaar was De Balie weer zo gastvrij om onderdak te bieden aan deze avonden, waarin repertoire gelezen wordt, maar ook poëzie en interviews; en ook wordt in het openbaar gediscussieerd over de toestand van het Nederlandse toneel. 't Barre land participeerde krachtig in deze avonden; scènes van Karl Kraus' *De laatste dagen der mensheid* werden uitgetoet, en huisvertalers Bindervoet en Henkes vonden een platform voor hun *Allerlaatste dagen der mensheid*, een hedendaagse politieke satire geïnspireerd op Kraus. De leerstukken van Brecht werden ten behoeve van de Republiek vertaald en voorgedragen, alsook interviews met Kroetz, Ionesco, Murakami en Alfred Kirchner. Wijlen Joop Admiraal werd geëerd, en Heiner Müller, en Samuel Beckett. Er werd gelezen uit het verzameld werk van Willem Wittkampf en uit de nieuwe vertaling van de verhalen van Tsjechov.

Kortom: 'het alarm gaat. Tijd voor de Republiek.'

De Toneelschrijfdagen/ Het Platform Onafhankelijke Theaterauteurs

locatie: De Balie, Amsterdam

datum: 11 mei

Voor de vijfde keer vond in De Balie een editie plaats van de Toneelschrijfdagen van het Platform Onafhankelijke Theaterauteurs (PTa), geleid door Marian Boyer, Ditte Pelgrom en Sandra Tromp Meesters. Zoals ook in 2005 las 't Barre Land een compilatie van *Verse Waar* (nieuwe stukken die in opdracht van het Platform zijn geschreven), voorafgaand aan de volledige lezing van één van de nieuw geschreven stukken. De Toneelschrijfdagen zijn een belangrijk initiatief voor de ontwikkeling van de Nederlandse toneelliteratuur en een eenvoudige mogelijkheid om met schrijvers in contact te komen. Hoe meer bestaande gezelschappen - in 2006 onder meer Toneelgroep Amsterdam en de toneelgroepen Monk en Dood Paard - hun stem aan deze lezingen lenen, hoe beter.

Open Monumentendag

locatie: Snijzaal, Utrecht

datum: 9 september (2 sessies)

Tijdens de Open Monumentendag heeft 't Barre Land haar Snijzaal beschikbaar gesteld voor lezingen met dia's over het Veeartsenijterrein, waarop het monumentale gebouw is gelegen. Verder hield Peter Kolpa theatrale inleidingen over de Snijzaal, 't Barre Land en de betekenis van beide entiteiten voor elkaar. Deze lezingen en inleidingen vormden de aanloop voor de historische wandeling langs de meest opmerkelijke gebouwen die op het gehele terrein zijn gelegen. Het initiatief zal ook na het verslagjaar voortgang vinden.

Russische Sprookjes

locatie: Snijzaal, Utrecht

datum: 10 september (2 voorstellingen i.h.k.v. Utrechts Uitfeest)

Zoals bij de aanvang van elk theaterseizoen opent 't Barre Land tijdens het Uitfeest Utrecht de deuren van haar atelier, de Snijzaal. Ditmaal werd bij stralend weer en poffertjes buiten tweemaal een theatrale encscenering van een aantal Russische sprookjes uitgevoerd; deze waren ontleend aan een bundel die ooit is vertaald en samengesteld door de veelzijdige Friese schrijfster Nienke van Hichtum (met wie de sociaal-democratische voorman Pieter Jelles Troelstra lange tijd gehuwd is geweest). Dat dit project niet tot eenmalige voorlezingen beperkt zal blijven, lijkt inmiddels wel zeker, nu het plan is ontstaan om het materiaal in het kader van het tentoonstellingsprogramma van het Groninger Museum om te werken tot een museale voorstelling.

Residentie Sarajevo

locatie: De Leeuwenbergh, Utrecht

datum: 17 september

Op verzoek van de Vrede van Utrecht gingen drie Nederlandse kunstenaars op onderzoek in Sarajevo, Prishtina en Ramallah. De schrijfster Sanneke van Hassel (voorheen dramaturge en publiciteitsmedewerkster van 't Barre Land) bezocht Sarajevo, tien jaar na de oorlog, en kwam terug met verhalen over brood, bomen en boeken. Ze sprak met bakkers, medewerkers van de plantsoendienst en de directeur van de oude bibliotheek die aan het begin van de oorlog door Servische granaten in de as werd gelegd. Op het programma stonden fragmenten uit haar reisverslag *Snippers Sarajevo*, de film *The Planet Sarajevo* van Sahin Sisic (die de oorlog zonder woorden in beeld brengt), en vers vertaald werk van de

nieuwste literaire generatie Bosnische dichters: Fadila Nura Haver, Emir Sakovic en Goran Simic. De teksten werden gelezen door Vincent van den Berg, Margijn Bosch en Sanneke van Hassel. Dit programma zou nogmaals getoond worden tijdens het Weerwoord-festival in januari 2007 in De Balie in Amsterdam.

Zwarte Avonden

locatie: Wilhelminapark I, Utrecht

data: 24 en 25 september

In het kader van de Vrede van Utrecht werden zogenoemde 'zwarte avonden' georganiseerd in navolging van een succesvolle reeks in Amsterdam een jaar eerder, toen reconstructies werden opgevoerd van onofficiële toneelavonden op onofficiële locaties tijdens de Duitse bezetting. Een monumentaal woonhuis aan het Wilhelminapark in Utrecht was een van die locaties waar tijdens de oorlog clandestiene voorstellingen werden gegeven; het werd nu eenmalig opnieuw voor dat doel gebruikt. De organisator en programmeur was AIDA, de stichting die opkomt voor de belangen van gevluchte kunstenaars die in Nederland een nieuw bestaan proberen op te bouwen.

Ingejan Ligthart Schenk sprak teksten uit de *Politeia* van Plato, een onderdeel uit de voorstelling *Heart of Darkness*. In deze verhandeling worden de contouren geschetst van de ideale maatschappij. Plato streeft naar een zo groot mogelijke stabiliteit, met als gevolg dat alles wat de orde verstoort, verwijderd moet worden; om te beginnen de kunstenaars die niets bijdragen aan de eerste levensbehoeften en direct moeten worden doorgestuurd naar een ander land. De tekst analyseert haarfijn wat de gevolgen zijn van een al te enge opvatting van de begrippen 'eigen' en 'vreemd'. Erik Bindervoet, die mede de tekst voor de voorstelling had bewerkt, kan als geen ander de absurditeit van deze gedachten door rake praktische voorbeelden ridiculiseren, terwijl geen afbreuk wordt gedaan aan het filosofische discours. Mede hierdoor werd nog duidelijker hoe springlevend dit type ideeën helaas nog altijd is. Het kader van de avond en de intimiteit van de salon maakten de kracht van de heldere retoriek zeer voelbaar: hoe klein is de stap om een waanidee ten uitvoer te brengen en hoe belangrijk is het om zorgvuldig om te gaan met ethisch gedachtegoed.

De andere deelnemers aan de avond waren op een of andere manier verbonden met een oorlog. De avond opende met een historische uitleg van het verschijnsel van de 'zwarte avonden' en met een springlevend ooggetuigenverslag; verder waren er gedichten uit bezet Utrecht, een film van een vluchteling uit Sarajevo en muziek uit China.

X-mas DASH: De jazzmis

locaties: Lux, Nijmegen; Plaza Futura, Eindhoven; Bimhuis, Amsterdam; 't Hoogt, Utrecht; Toneelschuur, Haarlem

data: 22 t/m 26 december

Met Maarten Ornstein ontstond het idee om een Jazz-mis te maken, een alternatief voor de traditionele Kerst-mis. Zijn nieuwe band heeft vier zangeressen en zou heel geschikt zijn voor het soort muziek dat bij kerst hoort. Muziek schrijven en bewerken in de geest van het kerstfeest bleek voor hem niet moeilijk, maar het bedenken van een alternatief kerstverhaal had meer voeten in de aarde. Maar Ingejan Ligthart Schenk stuitte op de apocriefe boeken, waarin de geboorte van Jezus wordt verteld op een volkse manier, gelardeerd met vele wonderen. In samenwerking met Robert-Jan Henkes en Erik Bindervoet werd een apocrief kerstverhaal bewerkt en zo kwam een voorstelling tot stand waarin Ingejan de voorganger was die samen met de band Dash aan kerst een nieuwe swing gaf. Er bleek veel belangstelling van zowel theaters als publiek voor deze andere Kerst-mis.

De band Dash wordt geleid door de altsaxofonist en klarinettist Maarten Ornstein; zangeressen zijn: Jeannine Valeriano, Marieke Sniijders, Monique de Adelhart Toorop en Jasmin Tushaida; drums: Eric Hoeke; percussie: Joshua Samson; basgitaar: Peter Bergman.

PUBLICITEIT EN EDUCATIE

Algemeen

De publicitaire activiteiten vonden in het jaar 2006 plaats onder een gesternte van frisse wind en nieuwe communicatiestrategieën. In de eerste plaats door de nieuwe manier van programmeren en het feit dat veel verschillende voorstellingen op het repertoire werden gehouden; in de tweede plaats door het introduceren van een nieuw samenwerkingsverband als *Dertien Rijen*, en niet in de laatste plaats door een wisseling in de personele sfeer.

Sanneke van Hassel verliet in april na vele jaren het gezelschap, om zich volledig te kunnen concentreren op haar schrijverscarrière. Zij werkte haar opvolgster Floortje Bakkeren in, oud-medewerkster van het TIN en Moose-redactielid. In deze overgangperiode werd publiciteit bijgestaan door Jenneke den Bol, de goed ingewerkte stagiaire, hetgeen zeker heeft bijgedragen aan een goed verlopende overdracht.

Voorjaar en einde seizoen 2005-2006 werden gedomineerd door het staartje van de tournee “oude stijl” met *Anatol* en *De president*, de feestelijke happeningavonden *April is the cruellest month* en het introduceren van *Dertien Rijen*. Het nieuwe seizoen startte met de nieuwe voorstelling *Wat voor brommertje*, en aan het einde van het jaar werd voor de vernieuwde herneming van *Torquato Tasso* in de Snijzaal het publiek in de standplaats Utrecht benaderd.

Niet langer volstaat een communicatieplanning die uitgaat van een campagne rond één voorstelling. Juist in de diversiteit van het aanbod, de verschillende fases van het speelproces en het verschillende karakter van de theaters liggen nu de publicitaire kansen. Gedurende het jaar werd gezocht naar nieuwe strategieën die horen bij het repertoirehouden.

‘t Barre Land ziet daarnaast veel mogelijkheden in elektronische communicatie, zeker als het gaat om verduidelijking van korte termijnprogrammering, om de dwarsverbanden tussen het repertoire en om voortgaande dramaturgische ontwikkelingen. In 2006 is dan ook een flinke investering gedaan om in de komende jaren meer met e-marketing te kunnen doen. Voor het project *Dertien Rijen* werd een aparte website en email-nieuwsbrief ingericht. Om het bestand te vergroten werden intensief emailadressen ‘geoogst’ ten behoeve van de email-nieuwsbrief, die eens per maand werd verstuurd. Het email-bestand is eind 2006 toegenomen met 744 adressen, meer dan een verdubbeling. Door een extra subsidie van de Gemeente Utrecht heeft het gezelschap de technische randvoorwaarden gecreëerd om in de toekomst creatief en efficiënt met digitale media te kunnen werken.

Repertoire

Van de voorstellingen *Anatol* en *De president* bestonden al veel ingrediënten voor publiekswerving, zoals affiches, recensies en foto’s. Deze uitingen waren helaas nog niet

klaar voor de losse voorstellingen van *Anatol* in het najaar; de dubbele flyer voor beide voorstellingen kon niet meer gebruikt worden. Voor de productie van nieuw drukwerk is gekozen voor een combinatie van drukken en kopiëren, zodat het flexibel en langer te gebruiken is. Gestreefd wordt om ook publicitaire uitingen zo te maken, dat ze net als decors en kostuums enige tijd kunnen worden opgeslagen en dan weer opgeroepen.

Wijzer geworden door de beperkte houdbaarheid van een gecombineerde flyer, is voor *Wat voor brommertje* ook een los beeld ontwikkeld en niet een in combinatie met *nijnski.dagboek.fragmenten*, terwijl deze twee voorstellingen in het najaar wel samen gespeeld werden. Hoewel de feitelijkheden die op een flyer worden gecommuniceerd erg flexibel zijn, houdt 't Barre Land vast aan één visueel anker per voorstelling. Daarvoor werd opnieuw samengewerkt met de ontwerper Herman van Bostelen. Ook dit jaar heeft de jury van de Theaterafficheprijs één van zijn ontwerpen genomineerd, maar het affiche voor *Anatol* viel helaas net buiten de prijzen.

De duidelijkheid en compleetheid van de informatie met betrekking tot het repertoire leverde goede en enthousiasmerende teksten op in maand- en seizoensbrochures van theaters. De kans op aankondigingen in krantenagenda's is met reeds bestaand fotomateriaal duidelijk toegenomen. Het gezelschap heeft nog enkele keren met zichtbaar effect een extra mailing met een goede kritiek verzonden naar de regio van de betreffende speelplaats. Het aanspreken van doelgroepen via instanties als het Goethe Instituut en Maison Descartes verloopt echter moeizamer door de langgerekte speellijst. Een goede relatie tussen deze enkele repertoirevoorstellingen en het hele speelplan van het gezelschap ontbreekt nog. Aan het eind van het jaar werd een plan ontwikkeld voor een meereizend dramaturgisch publiciteitsmobiel, om de bezoekers ter plekke te informeren over ander repertoire dat werd gespeeld.

Nieuw werk

Bij het uitkomen van nieuw werk is het nog niet duidelijk hoe lang en op welke schaal een voorstelling geprogrammeerd gaat worden. Zowel bij *April is the cruellest month* als bij *Torquato Tasso* is daarom besloten in eerste instantie op bescheidener schaal drukwerk aan te maken en een snelle campagne te voeren met kopieerde flyers en posters. Dit gebeurde voornamelijk uit tijdsoverwegingen, maar ook in verband met de 'underground'- en 'ad hoc'-feelings die bij dit materiaal horen. Toen *April is the cruellest month* hernomen werd in Groningen en een toekomst in het repertoire verkreeg, is het beeld verder ontwikkeld en is het materiaal gedrukt. Dezelfde beweging werd gemaakt bij Goethe's *Torquato Tasso*, dat in november in de Snijzaal speelde. Publiekmatig is voor *April is the cruellest month*, met zijn staalkaart aan spel en repertoire, contact gezocht met studenten, voor *Torquato Tasso* met liefhebbers van het werk van Goethe. Bij de voorstellingen van *Torquato Tasso* in de Snijzaal

is een eerste poging gedaan het publiek te verleiden tot herbezoek van repertoire in het theater.

Dertien Rijen

Het introduceren van *Dertien Rijen*, drie weken bijzonder toneel in groot tableau in de Haarlemse Toneelschuur, was niet zonder publicitaire uitdagingen: een nieuwe naam, aan het einde van het seizoen, ver buiten de standplaats en temidden van veel omringende festivals. De Toneelschuur en 't Barre Land begonnen al vroeg met het introduceren van de naam van het gezelschap, eerder dan het programma bekend was. Herman van Bostelen ontwierp een logo voor het nieuwe ensemble dat zich goed liet rijmen met de huisstijlen van toekomstige samenwerkingspartners en dat ook los van 't Barre Land en Maatschappij Discordia gebruikt kan worden. Naast het logo werd de website www.dertienrijen.nl en een nieuwsbrief gecommuniceerd, plekken waar steeds meer informatie en programmering bekend gemaakt kon worden. Naast Haarlem is Amsterdam volledig in de campagne meegenomen. Om deze nieuwe beweging goed onder de aandacht te brengen is samenwerking gezocht met verschillende, soms zelfs concurrerende, instellingen. Ook is een grote postmailing gedaan met de bestanden van zowel 't Barre Land, de Toneelschuur, Maatschappij Discordia en het ruimhartig gegunde Theatercompagnie-bestand.

Overige activiteiten

Residentie Sarajevo, *de Jazzmis*, *Zwarte Avonden*, lezingen: naast het omvangrijke repertoire heeft 't Barre Land regelmatig onverwachte ontmoetingen met andere makers en met publiek in ander verband dan de reguliere voorstellingen. De mogelijkheden van het gezelschap om op het vlak van publiciteit en marketing te participeren in deze projecten zijn per definitie beperkt. Wel worden deze activiteiten opgenomen in de email-nieuwsbrief, zodat echte fans het gezelschap scherp kunnen blijven volgen; geïnteresseerden kregen zo ook een indruk van de diversiteit van de activiteiten.

Collectieve marketing

Uiteraard werd weer meegedaan aan het Utrechtse *Uitfeest* en aan *De Verleiding*, maar ook met de *Open Monumentendag* stonden de deuren van de Snijzaal open om nieuwsgierig publiek te ontvangen.

De uitstraling van De Berenkuil en de rol die 't Barre Land daar in wil en kan spelen werd onder de loep genomen. In een nieuw communicatieplan werd nu scherper onderscheid gemaakt tussen de kern van jeugdtheatergezelschappen en meer perifere instellingen als Springdance en 't Barre Land, hetgeen in de toekomst zowel intern als extern de communicatie zal verhelderen.

Jenneke den Bol heeft de Pas in Utrecht en de evaluatie daarvan begeleid, Floortje Bakkeren participeerde in het Utrechts marketingoverleg, evenals in de Commissie Collectieve Promotie van de VNT. Het gebrek aan publieksdata en -onderzoek wordt binnen deze overleggen als steeds nijpender ervaren. Met het Theaterpakt stelde 't Barre Land een projectvoorstel op om voorwaarden en mogelijkheden te exploreren voor zulk publieksonderzoek in Utrecht.

Educatie

Net als voorgaande jaren heeft 't Barre Land samengewerkt met het Utrechts Christelijk Gymnasium en de verantwoordelijkheid voor een deel van het lesprogramma CKV op zich genomen. Leerlingen bezochten de Snijzaal en gingen over toneelmaken, repertoire en kunst in gesprek met Floortje Bakkeren, Anouk Driessen, Michiel Johannes Jansen en Czeslaw de Wijs. Met de komst van Floortje Bakkeren krijgt reflectie op en waardering van toneel afzonderlijk aandacht in het programma. Ook werden er gesprekken gevoerd over de geschiedenis van het gezelschap, het gebruik van de Snijzaal als atelier, over vormgeving en kostuums. Naar aanleiding van bezoek aan de voorstelling *Torquato Tasso* in De Snijzaal schreven de leerlingen een kritiek, waarover in een vervolgggesprek weer verder gesproken werd. Dat we dit jaar in Amsterdam een aantal oud-leerlingen van het Christelijk Gymnasium als eerstejaars Theaterwetenschappen tegenkwamen, sterkt ons vertrouwen dat deze middagen niet alleen door ons, maar ook door de leerlingen als waardevol zijn ervaren.

Daarnaast is 't Barre Land graag in gesprek met (vak-)studenten in het Hoger Onderwijs, zoals in het afgelopen jaar met studenten van de Schrijversvakschool en van de opleidingen Theaterwetenschappen in Groningen, Utrecht en Amsterdam. Een voorstellingsbezoek aan *Anatol* maakte deel uit van werkgroeponderwijs bij theaterwetenschappen in Amsterdam.

In meer algemene zin werden bij *De president* in Arnhem en Amsterdam inleidingen voor publiek gegeven. Bij *Anatol* in het Amsterdamse Frascati werd een nagesprek gehouden door de regisseurs Joachim Robbrechts en Sarah Moeremans. Op de website is achtergrondinformatie toegevoegd en bij de voorstellingen worden programmaatjes uitgedeeld met anekdotes en associaties.

De pers en de kritiek

De voorstelling *Anatol* werd goed besproken; zo schreef de NRC over 'een monument voor de wellustige man', terwijl Trouw opmerkte dat de bewerking juist de vrouwenrol geraffineerder maakte. In het begin van het verslagjaar hebben de landelijke kranten de

voorstelling bezocht, maar gedurende het jaar werd de voorstelling ook door de regionale pers en internettijdschriften goed besproken.

Ook de combinatie *Wat voor brommertje/nijinski.dagboek.fragmenten* is door de landelijke dagbladen goed ontvangen. Het gebrek aan geplande speelbeurten was alleen voor de Volkskrant aanleiding de voorstelling niet te bespreken, andere kunstredacties vonden dat geen bezwaar. Men was vol lof over het spel van Martijn Nieuwerf ('Nieuwerf speelt zijn rol perfect', Het Parool) en de tekst van Perec was een ontdekking.

Hoewel de publiekscijfers voor de Haarlemse periode van *Dertien Rijen* tegenvielen, is de journalistieke aandacht voor deze onderneming buitengewoon geweest: voorbeschouwingen en vooraankondigingen, interviews in een binnen- en een buitenlandse krant, kritieken in landelijke dagbladen, in de regionale pers en de weekbladen. De avonden lieten de critici niet onberoerd: *Dertien Rijen* werd zowel als de beste (door Marjan Buijs in de Volkskrant) als de slechtste voorstelling van het seizoen beschouwd (door Jowi Schmitz in het Theaterjaarboek).

Torquato Tasso heeft tijdens de speelbeurten in Utrecht weinig landelijke aandacht gekregen, waarschijnlijk omdat onduidelijk is gecommuniceerd of dit nu een herneming was of een geheel nieuwe voorstelling. Een duidelijke persuitnodiging voor de voorstelling in Groningen heeft niet het gehoopte resultaat gehad en dus moet opnieuw overdacht worden hoe de pers enthousiast is te maken voor opnieuw gespeeld repertoire. Vrij Nederland schreef wel over *Torquato Tasso*, maar dan in vergelijking met *Eco*, de nieuwe voorstelling van Dood Paard. Tijdens de serie in Groningen kozen ook Dagblad van het Noorden en 8 weekly voor een dubbelrecensie, waarin zowel *Torquato Tasso* als *April is the cruellest month* werden besproken. Door het spelen van repertoire gingen de voorstellingen andere relaties met elkaar aan, en dat was terug te zien in de reflectie. – **Floortje Bakkeren**

OP PERSOONLIJKE TITEL

Floortje Bakkeren

redacteur van Moose: www.moose.nl, virtueel tijdschrift over Nederlands theater
lid VSCD-mimejury
dramaturgisch adviseur van regisseuse Karina Kroft;
artikelen in Theaterjaarboek 2005-2006, De Nieuwe Reporter, De Theatermaker

Vincent van den Berg

lezing van muzikale hoorspelen (met Maarten Ornstein, componist) tijdens De Verleiding
(Uitmarkt Amsterdam, in De Balie)

Michiel Johannes Jansen

parttime opleiding BIK (Beroepskunstenaar in de klas), Groningen

Martijn Nieuwerf

opnamen speelfilm *Wolfsbergen*; regie: Nanouk Leopold (uitgebracht in 2007)
opnamen speelfilm *Tiramisi*; regie: Paula van der Oest (uitgebracht in 2007)
opnamen speelfilm *Linoleum*; regie: Marcel Visbeen (uitgebracht in 2007)

MEDEWERKERS EN BESTUUR

bestuur van stichting 't Barre Land

Eugène Sutorius (voorzitter), Wil Hildebrand (secretaris), Annet Lekkerkerker (penningmeester), Lucia van Heteren, Pieter Pekelharing, Florian Diepenbrock, Martijn Nieuwerf, Czeslaw de Wijs (leden)

leden van de Vereniging 't Barre Land

Floortje Bakkeren, Vincent Désiré van den Berg, Margijn Bosch, Anouk Meriel Driessen, Sanneke Lidewij van Hassel, Michiel Johannes Jansen, Peter Kolpa, Inge Antonie Jan Ligthart Schenk, Martijn Nieuwerf, Simone Scholts, Czeslaw de Wijs

medewerkers per project

Michiel Johannes Jansen (decor), Herman van Bostelen (grafische vormgeving), Werry Crone, Fran van der Hoeven, Bert Nienhuis, David Adams (fotografie), Elmar Düren, Simon van den Berg (automatisering), Casper Leemhuis, Lagon van de Lagemaat (licht en geluid *Dertien Rijen*), Kamiel De Meester (registraties)

stagiaires

Jenneke den Bol, Wouter Goedheer (publiciteit en productie)

gastspelers

Maatschappij Discordia, Sara De Bosschere, Jaïr Strandere, Maureen Teeuwen (*Dertien Rijen*)

coproducenten

Maatschappij Discordia, St. Toneelschuurproducties

vertalers

Erik Bindervoet & Robert-Jan Henkes (*Laatste dagen der mensheid*)

BIJLAGEN